

KO'P TILLILIK PEDAGOGIKASI: ONA TILINI O'QITISHDA KO'P TILLARNI INTEGRATSIYALASH

Dinara Bekpolatova Ong'arbay qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika institutining

Turkiy tillar fakulteti talabasi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7899818>

ARTICLE INFO

Received: 28th April 2023

Accepted: 04th May 2023

Online: 05th May 2023

KEY WORDS

Inte gratsiya, pedagogika, ko'p tillilik, milliy til, kognitiv rivojlanish, inklyuziv ta'lim, lingvistik meros, mahalliy til va lahjalar.

ABSTRACT

Ko'p tillilik ko'pincha samarali o'rganishga to'sqinlik qiladi, ammo bu pedagogika ona tilini o'qitishda bir nechta tillarni birlashtirish va o'rganish tajribasini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi. Ushbu inshoda ko'p tillilik pedagogikasi, uning afzalliklari va uni ona tili o'qitishda tadbiq etish yo'llari yoritilgan.

Kirish:

Dunyo bo'ylab maktab va sinflarda ko'p tillilikning kuchayishi ko'p tillilik pedagogikasi deb nomlanuvchi ta'limga yangi yondashuvni keltirib chiqardi. Bu ona tili sohasida tillarni integratsiyalash o'z samarasini ko'rsatishi mumkin.

Ko'p tillilikning afzalliklari:

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ta'limda ko'p tillilikning bir qancha afzalliklari bor. Birinchidan, u turli tillarda gaplashadigan jamoalarni birlashtirishi va ko'prik o'rnatishi mumkin. Bundan tashqari, u madaniy xabardorlikni oshirishi, kognitiv rivojlanishni rag'batlantirishi va barcha tillarda til ko'nikmalarini oshirishi mumkin. Bundan tashqari, u o'quvchilarning yangi tilni o'rganish va tillar o'rtasida aloqa o'rnatish qobiliyatini oshirishi mumkin.

Ko'p tillilik pedagogikasi:

Ko'p tillilik pedagogikasi barcha fanlarni ona tilida o'qitishni, shu bilan birga o'quv jarayoniga boshqa tillarni ham kiritishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv sinflardagi tillarning xilma-xilligini tan oladi va undan ta'lim uchun manba sifatida foydalanadi. Bu yondashuv asosiy e'tiborni o'rganish vositasi sifatida ona tiliga qaratadi, balki o'quv jarayoniga boshqa tillarni ham qamrab oladi.

Ko'p tillilikni amalga oshirish:

Ona tilini o'qitishda ko'p tillilik pedagogikasini amalga oshirish uchun bir nechta yondashuvlarni qo'llash mumkin. Birinchidan, o'qituvchilar pedagogika bo'yicha tayyorgarlik

ko'rishlari va uning tamoyillarini tushunishlari kerak. Shuningdek, ular sinfda mavjud bo'lgan tillarni aniqlashlari va o'quv jarayonini boyitish uchun ulardan qanday foydalanishni o'rganishlari kerak. Ikkinchidan, o'qituvchilar o'qishga yordam berish uchun bir nechta tillarda o'qish materiallari, musiqa va boshqa manbalardan foydalanishlari mumkin. Va nihoyat, o'qituvchilar o'quvchilarga o'z tillarini ifodalash uchun foydalanishlariga ruxsat berishlari mumkin, shu bilan birga ularni muzokaralar olib borishga va yangi ma'no yaratish uchun tillarni aralashtirishga undashlari mumkin.

Ona tilini o'qitishda ko'p tillarni birlashtirishning ahamiyati;

Ona tilini o'rgatish ta'limning muhim qismidir, chunki u o'quvchining ilmiy va ijtimoiy rivojlanishiga zamin yaratadi. Biroq, ona tilini o'qitishga an'anaviy yondashuv ko'pincha faqat bitta tilga, odatda milliy tilga e'tibor qaratish, jamiyat yoki mintaqada so'zlashadigan boshqa tillarga e'tibor bermaslikdir. Ushbu yondashuv ko'p tillilikning ahamiyatini va uning o'quvchining kognitiv qobiliyatini va madaniy tushunchasini oshirish qobiliyatini tan olmaydi.

Ona tilini o'qitishda bir nechta tillarni integratsiyalash o'quvchilarning turli til va madaniy kelib chiqishini tan oladi. Bu ularga ikki yoki ko'p tilli bilimlarni rivojlantirish imkonini beradi, bu nafaqat ularning akademik muvaffaqiyati, balki shaxsiy o'sishi uchun ham foydalidir. Turli tadqiqotlarga ko'ra, ko'p tilli shaxslar kognitiv moslashuvchanlikni, muammolarni hal qilish qobiliyatini va yaxshi xotirani yaxshilagan. Ko'p tillarni o'rganadigan talabalar, shuningdek, tengdoshlari o'rtasida inklyuzivlik va hurmatni rivojlantirishi mumkin bo'lgan turli madaniyatlarni ko'proq qadrlashadi va tushunishadi.

Bundan tashqari, ona tilini o'qitishda bir nechta tillarni integratsiyalash tilni saqlashga yordam beradi va tilni yo'qotishdan himoya qiladi. Ko'pgina mahalliy tillar va lahjalar milliy yoki global tillarning hukmronligi tufayli yo'q bo'lib ketish xavfi ostida. Ona tilini o'qitishda ko'p tillarni integratsiyalash orqali o'quvchilar o'zlarining lingvistik merosini saqlab qolishlari va keyingi avlodga yetkazishlari mumkin.

Ona tilini o'qitishda ko'p tillarni kiritish ham ta'limda inklyuzivlik va tenglikni ta'minlaydi. Uyda boshqa tilda gapiradigan o'quvchilar faqat milliy tilga e'tibor qaratiladigan sinfda o'zlarini chetlashtirilgan yoki kam baholangan his qilishlari mumkin. Ona tilini o'qitishda boshqa tillarni integratsiyalash har bir o'quvchi tan olinadigan hamda uning madaniy va til o'ziga xosligi hurmat qilinadigan yanada inklyuziv ta'lim muhitini yaratishi mumkin.

Xulosa:

Xulosa qilib aytish mumkinki, ko'p tillilik pedagogikasi ona tilini o'qitishda ko'p tillarni birlashtirishga intiladigan ta'limga yondashuvdir. Ushbu yondashuv ta'limda ko'p tillilikning afzalliklarini tan oladi va uni ta'lim uchun manba sifatida ishlatadi. Uni amalga oshirish uchun o'qituvchilar pedagogika bo'yicha tayyorgarlik ko'rishlari va o'quv jarayoniga bir nechta tillarni qanday kiritish kerakligini tushunishlari kerak. Ushbu yondashuvni qo'llash madaniy xabardorlikni oshirish, kognitiv ko'nikmalarni oshirish va boshqa imtiyozlar qatorida til ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, ona tilini o'qitishda ko'p tillarni integratsiya qilish ikki yoki ko'p tilli bilimlarni rivojlantirish, kognitiv qobiliyatlarni, madaniy

tushunishni rivojlantirish, lingvistik merosni saqlash va ta'limda inklyuzivlik va tenglikni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar ko'p tillilikning ahamiyatini anglab etishlari va uni o'qitish amaliyotiga kiritish ustida faol ish olib borishlari zarur. Shunday qilib, biz talabalar va jamoalar hayotini boyitadigan yanada inklyuziv va madaniy jihatdan xilma-xil ta'lim tizimini yaratishimiz mumkin.

References:

1. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Ona tili. Adabiyot. O'zbek tili (ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun). Toshkent. "Sharq" nashriyot-matbaa konserni.
2. O'zbekiston Pespublikasining "Ta'lim to'g'risidagi Qonuni" 2020-y 23-sentabr